

Artykuł nadesłany: 25 sierpnia 2021; Poprawiony: 24 października 2021;

Zaakceptowany: 28 października 2021

DOI: 10.33119/EEIM.2021.61.6

Pilewicz, T. (2021). Czego dowiadujemy się z dorobku laureatów nagrody Antynobla w kontekście rozwoju ekonomii i finansów oraz nauk o zarządzaniu i jakości? *Edukacja Ekonomistów i Menedżerów*, 61(3), 87–100.

Pobrane z: <https://econjournals.sgh.waw.pl/EEiM/article/view/2793>

Czego dowiadujemy się z dorobku laureatów nagrody Antynobla w kontekście rozwoju ekonomii i finansów oraz nauk o zarządzaniu i jakości?

TOMASZ PILEWICZ

Zakład Przedsiębiorczości i Otoczenia Biznesu,

Instytut Przedsiębiorstwa,

Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie,

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Celem artykułu jest scharakteryzowanie dorobku laureatów nagrody Antynobla z lat 1991–2021 w kontekście rozwoju ekonomii i finansów oraz nauk o zarządzaniu i jakości. Posłużono się w tym celu przeglądem materiałów źródłowych dotyczących wszystkich prac nagrodzonych Antynoblem w kategoriach ekonomii, zarządzania, prawdopodobieństwa i statystyki od 1991 r. Przebadano łącznie 30 prac, w tym 13, które zostały wydane w formie recenzowanej publikacji naukowej. Dotyczyły one rzeczywistych, udokumentowanych badań, których niekonwencjonalne wnioski zachęcają do głębszej refleksji i zwracają uwagę na kwestie o wymiernej wartości dodanej dla życia społeczno-gospodarczego. Może to sprzyjać stawianiu pytań badawczych, na które nauka jeszcze nie odpowiedziała i które warto podjąć. Ograniczeniem prezentowanych rozważań jest zawężenie badania do puli prac oficjalnie nagrodzonych w wybranych dziedzinach z pominięciem tych osiągnięć,

które dotyczyły ekonomii i finansów oraz nauk o zarządzaniu i jakości, lecz zostały finalnie wyróżnione w innej kategorii przez kapitułę Antynobla.

Słowa kluczowe: Antynoble, popularyzacja nauki, pseudonauka, pseudoproblemy

Kod klasyfikacji JEL: I23, M12, M14, M51

Wprowadzenie

Nagrody Antynobla są przyznawane od 1991 r. w ekonomii oraz od 2010 r. w dziedzinie zarządzania. Ceremonia wręczenia nagród odbywa się w październiku na Uniwersytecie Harvarda w Stanach Zjednoczonych. Laureatów wybiera kapituła, w której skład wchodzi redaktorzy *Roczników Badań Nieprawdopodobnych* (*Annals of Improbable Research*), niektórzy laureaci Nagrody Nobla oraz dziennikarze. Inicjatorem nagrody jest redaktor naczelny *Roczników Badań Nieprawdopodobnych* – Marc Abrahams. Nazwa nagrody w języku angielskim to Ig Nobel Prize, a słowo *ignoble*, wymawiane w sposób identyczny z nazwą nagrody, jest przymiotnikiem, który tłumaczy się jako ‘nikczemny, niegodziwy, niecny’.

Przeglądanie się niecodziennym dokonaniom i przyznawanie im nagród w celu podjęcia dyskusji nad zasadnością prowadzonych badań, jak również popularyzacji nauki ma w Stanach Zjednoczonych bogatą historię. Pewnym punktem odniesienia w przypadku Antynobli może być Nagroda Złotego Runa, przyznawana w Stanach Zjednoczonych w latach 1975–1988. Jej celem była popularyzacja przedsięwzięć, zwłaszcza tych o charakterze naukowym, w których fundator nagrody, senator William Proxmire, upatrywał marnotrawstwa środków publicznych. Nagrodę Antynobla wyróżnia to, że zarówno obrady jej kapituły, jak i ceremonia uhonorowania laureatów są organizowane przez środowisko naukowe dla środowiska naukowego. Jest to jeden z powodów przesądających o wartości tejże nagrody i związanej z nią autokrytyce oraz refleksji naukowców nad zasadnością prowadzonych badań, ich implikacjami i ograniczeniami.

Celem artykułu jest przybliżenie tematyki prac nagrodzonych Antynoblem w dziedzinie ekonomii i finansów oraz nauk o zarządzaniu i jakości na podstawie badania dorobku laureatów nagrody Antynobla z lat 1991–2021 oraz odpowiedzi na pytanie dotyczące wkładu wyróżnionych prac w rozwój tych dziedzin. Przed przystąpieniem do sformułowania celu badawczego przeprowadzono kwerendy wyszukiwawcze w elektronicznych bazach informacji naukowej (Web of Science, SCOPUS, ResearchGate), w wyniku których zidentyfikowano lukę poznawczą polegającą na braku syntetycznych opracowań naukowych dedykowanych tematyce i walorom

poznawczym prac nagrodzonych Antynoblem w dziedzinie ekonomii i finansów oraz nauk o zarządzaniu i jakości. Przytoczone w artykule przykłady nagrodzonych prac mają skłonić czytelnika do namysłu nad kwestią definiowania podziału nauki na „prawdziwą” i „fałszywą” w związku z charakterem podejmowanych badań i wynikającymi z nich wartościami poznawczymi.

Dokonania nagrodzone Antynoblem w kategoriach ekonomii, zarządzania, prawdopodobieństwa oraz statystyki

Kapituła antynoblowska na oficjalnym portalu internetowym dedykowanym nagrodzie (www.improbable.com) publikuje szczegóły dotyczące źródeł pierwotnych badań lub przedsięwzięć zrealizowanych przez autorów, którym przyznano status laureatów. Praktyka ta umożliwia samodzielną weryfikację nagrodzonych prac. Z uwagi na to w aspekcie metodycznym niniejszego opracowania zdecydowano o przeanalizowaniu pełnego zestawu dokonań nagrodzonych w dziedzinie ekonomii i finansów oraz nauk o zarządzaniu i jakości, na który złożyło się łącznie 30 prac.

Obszar zainteresowań autora artykułu dotyczący ekonomii i finansów oraz nauk o zarządzaniu i jakości odnosi się do prac nagrodzonych Antynoblem w latach 1991–2021 w czterech kategoriach, tj. ekonomii (25)¹, zarządzaniu (3), prawdopodobieństwie (1) oraz statystyce (1). Przedmiotem badania były wykorzystane w nich źródła pierwotne, tj. piśmiennictwo naukowe i fachowe.

W artykule zaprezentowano szczegółowe informacje dotyczące nagrodzonych prac ze wskazaniem nazwisk badaczy oraz uzasadnienia i roku przyznania nagrody. W dalszej części artykułu omówiono zaś szczegółowo te spośród nagrodzonych prac, które stały się przedmiotem publikacji naukowych.

Tabela 1. Laureaci nagród Antynobla przyznanych w kategoriach ekonomii, zarządzania, prawdopodobieństwa i statystyki w latach 1991–2021

Nr	Rok	Laureat/laureaci	Nagrodzona praca (tłumaczenie na język polski oficjalnego brzmienia werdyktu kapituły nagrody Antynobla)
Ekonomia			
1	1991	Michael Milken	„Tytan Wall Street i ojciec obligacji śmieciowych, u którego jest zadłużony cały świat”.

¹ W nawiasie podano każdorazowo liczbę prac opublikowanych w danej dziedzinie.

cd. tabeli 1

Nr	Rok	Laureat/laureaci	Nagrodzona praca (tłumaczenie na język polski oficjalnego brzmienia werdyktu kapituły nagrody Antynobla)
2	1992	Investorzy Lloyd's of London	„Spadkobiercom trzystuletniej tradycji nudnego i ostrożnego zarządzania, za śmiałą próbę sprowadzenia katastrofy poprzez odmowę spłacenia strat swojej firmy”.
3	1993	Ravi Barta z Southern Methodist University	„Bystremu ekonomiście i autorowi popularnych książek <i>The Great Depression of 1990</i> [<i>Wielki kryzys lat 90.</i>] i <i>Surviving the Great Depression of 1990</i> [<i>Jak przeżyć wielki kryzys lat 90.</i>] sprzedawanych w wystarczająco dużym nakładzie, by samodzielnie zapobiec światowemu kryzysowi gospodarczemu”.
4	1994	Juan Pablo Davila z Chile	„Niestrudzonemu traderowi przyszłości instrumentów finansowych i byłemu pracownikowi krajowej firmy Codelco, za zlecenie swojemu komputerowi transakcji «kupna», kiedy miał na myśli «sprzedaż», a także za podejmowane później próby odrobienia swoich strat poprzez coraz bardziej niefortunne inwestycje, które ostatecznie doprowadziły Chile do utraty majątku w wysokości 0,5% PKB. Nieustające osiągnięcia Davili zainspirowały jego rodaków do stworzenia nowego słowa <i>davilar</i> oznaczającego «spartaczyć coś po królewsku”.
5	1995	Nick Leeson i jego przełożeni z Barings oraz Robert Citron z Orange County w Kalifornii	„Za użycie rachunku różniczkowego instrumentów pochodnych w celu zademonstrowania, że każda instytucja finansowa ma swoje limity”.
6	1996	Robert J. Genco	„Za odkrycie, że «obciążenia finansowe są czynnikiem ryzyka wpływającym na destrukcyjne choroby przyzębia”. Towarzyszące publikacje naukowe: Genco, Ho, Kopman, Grossi, Dunford (1998) oraz Genco, Ho, Grossi, Dunford, Tedesco (1999).
7	1997	Akihiro Yokoi, Aki Maita	„Za sprzeniewierzenie milionów roboczogodzin ludzkiej pracy przez hodowlę wirtualnych zwierzątek [<i>tamagotchi</i> – przyp. tłum.]”.
8	1998	Richard Seed z Chicago	„Za próby przyczynienia się do rozwoju światowej gospodarki poprzez sklonowanie siebie i innych ludzi”.
9	2000	wielebny Sun Myung Moon	„Za wprowadzenie wydajności i stałego wzrostu w branży masowego udzielania małżeństw poprzez zorganizowanie, według jego własnych danych, ślubu 36 par w 1960 r., 430 par w 1968 r., 1800 par w 1975 r., 6000 par w 1982 r., 30 000 par w 1992 r., 360 000 par w 1995 r. i 36 000 000 par w 1997 r.”.

Nr	Rok	Laureat/laureaci	Nagrodzona praca (tłumaczenie na język polski oficjalnego brzmienia werdyktu kapituły nagrody Antynobla)
10	2001	Wojciech Kopczuk, Joel Slemrod	„Za ich wywód na temat tego, że ludzie są w stanie przesunąć datę swojej śmierci, jeśli wpłynie to na obniżenie stawki podatku od wysokości pozostawianego przez nich spadku”. Towarzysząca publikacja naukowa: Kopczuk, Slemrod (2003).
11	2002	zarząd i audytorzy Enronu, Lernout & Hauspie (Belgia), Adelphia, Bank of Commerce and Credit International (Pakistan), Cendant, CMS Energy, Duke Energy, Dynegy, Gazprom (Rosja), Global Crossing, HIH Insurance (Australia), Informix, Kmart, Maxwell Communications (Wielka Brytania), McKesson HBOC, Merrill Lynch, Merck, Peregrine System, Qwest Communications, Reliant Resources, Rent-Way, Rite Aid, Sunbeam, Tyco, Waste Management, World Com, Xerox, Arthur Andersen	„Za zaadoptowanie matematycznej koncepcji liczb urojonych do świata biznesu (wszystkie nagrodzone firmy oprócz Arthura Andersena były zmuszone do ponownego przedstawienia swoich raportów finansowych z powodu sfałszowanego lub niepoprawnego prowadzenia rachunkowości; firma rachunkowa Andersena była jedną z najczęściej uczestniczących w skandalach; postawiono jej zarzuty karne za występowanie w roli audytora Enronu; wszystkie przedsiębiorstwa pochodzą ze Stanów Zjednoczonych, chyba że podano inaczej)”.
12	2003	Karl Schwärzer i naród Lichtensteinu	„Za umożliwienie wypożyczania całego kraju na zjazdy korporacyjne, śluby, bar micwy i inne uroczystości”.
13	2004	Watykan	„Za <i>outsourcing</i> modlitwy do Indii”.
14	2005	Gauri Nanda	„Za wynalezienie Clocky, uciekającego i chowającego się budzika, który skutecznie wyciąga ludzi z łóżka, co dodaje teoretycznie wiele produktywnych godzin do dnia pracy”.
15	2007	Kuo Cheng Hsieh	„Za opatentowanie urządzenia, które łapie złodziei bankowych, zaplątując ich w sieci”.
16	2008	Geoffrey Miller, Joshua Tybur, Brent Jordan	„Za odkrycie, że tancerki egzotyczne zarabiają więcej, kiedy są w trakcie owulacji”. Towarzysząca publikacja naukowa: Miller, Tybur, Brent (2007).
17	2009	dyrektorzy, zarząd i audytorzy czterech islandzkich banków: Kaupthing Bank, Landsbanki, Glitnir Bank oraz Centralnego Banku Islandii	„Za zademonstrowanie, że z małych banków można szybko zrobić ogromne banki i <i>vice versa</i> (oraz za zademonstrowanie, że to samo można zrobić z całą gospodarką narodową)”.

cd. tabeli 1

Nr	Rok	Laureat/laureaci	Nagrodzona praca (tłumaczenie na język polski oficjalnego brzmienia werdyktu kapituły nagrody Antynobla)
18	2010	zarząd Goldman Sachs, AIG, Lehman Brothers, Bear Stearns, Merrill Lynch, i Magnetar Capital	„Za kreowanie i promowanie nowych sposobów inwestowania pieniędzy – sposobów, które pozwalają na zwiększenie zysków finansowych i zmniejszenie strat w przypadku całej gospodarki światowej albo przynajmniej w obrębie jej wycinka”.
19	2014	ISTAT – Narodowy Urząd Statystyczny Włoch	„Za uwzględnienie dochodu z nielegalnej działalności, takiej jak sprzedaż narkotyków, prostytucja i przemyt, w swoim PKB po to, aby uczynić zadość prezydencji Włoch w Radzie Unii Europejskiej”.
20	2015	Policja Metropolitalna w Bangkoku	„Za oferowanie policjantom dodatkowego wynagrodzenia za odmawianie przyjmowania łapówek”.
21	2016	Mark Avis i jego współpracownicy	„Za oszacowywanie postrzeganej osobowości kamieni przeznaczonych do zastosowania w marketingu i sprzedaży”. Towarzysząca publikacja naukowa: Avis, Forbes, Ferguson (2014).
22	2017	Matthew Rockloff, Nancy Greer	„Za ich eksperymenty mające na celu sprawdzenie, jak kontakt z żywym krokodylem wpływa na skłonność ludzi do uprawiania hazardu”. Towarzysząca publikacja naukowa: Rockloff, Greer, (2010).
23	2018	Lindie Hanyu Liang, Douglas Brown, Huiwen Lian, Samuel Hanig, Lance Ferris, Lisa Keeping	„Za zbadanie, czy lalki voodoo, używane przez pracowników w ramach odwetu na znęcających się szefach, były skuteczne”. Towarzysząca publikacja naukowa: Liang i in. (2018).
24	2019	Habip Gedik, Timothy A. Voss, Andreas Voss	„Za przeprowadzenie testów prowadzących do identyfikacji banknotów, które są najlepsze w przenoszeniu niebezpiecznych bakterii”. Towarzysząca publikacja naukowa: Gedik, Voss, Voss, (2013).
25	2020	Christopher Watkins, Juan David Leongómez, Jeanne Bovet, Agnieszka Żelaźniewicz, Max Korbmacher, Marco Antônio Corrêa Varella, Ana Maria Fernandez, Danielle Wagstaff, Samuela Bolgan	„Za próbę obliczenia, jaki jest związek między średnią liczbą pocałunków w usta a krajową nierównością w dochodach różnych państw”. Towarzysząca publikacja naukowa: Watkins i in. (2013).

Nr	Rok	Laureat/laureaci	Nagrodzona praca (tłumaczenie na język polski oficjalnego brzmienia werdyktu kapituły nagrody Antynobla)
Zarządzanie			
1	2010	Alessandro Pluchino, Andrea Rapisarda, Cesare Garofalo	„Za zademonstrowanie za pomocą obliczeń matematycznych, że organizacje byłyby bardziej efektywne, gdyby awansowały ludzi losowo”. Towarzysząca publikacja naukowa: Pluchino, Rapisarda, Garofalo (2010).
2	2015	Gennaro Bernile, Vineet Bhagwat, Raghavendra Rau	„Za odkrycie, że wielu liderów biznesowych rozwinęło zamiłowanie do ryzyka za sprawą doświadczenia w dzieciństwie różnych katastrof naturalnych (trzęsień ziemi, tsunami, wybuchów wulkanów i pożarów), które, przynajmniej dla nich, nie miały żadnych tragicznych konsekwencji”. Towarzysząca publikacja naukowa: Bernile, Bhagwat, Rau (2017).
3	2020	Xi Guang-An, Mo Tian-Xiang, Yang Kang-Sheng, Yang Guang-Sheng, Ling Xian Si	„Dla pięciu profesjonalnych zabójców z Guangxi w Chinach, którzy zdobyli kontrakt na zabójstwo w następujący sposób: po uzyskaniu zapłaty za zabójstwo Xi Guang-An zatrudnił podwykonawcę do wykonania zadania Mo Tian-Xianga, który z kolei wynajął jako podwykonawcę Ling Xian-Si. Każdy z nich zlecał podwykonawstwo, zatrzymując dla siebie coraz mniejszy ułamek zapłaty, i ostatecznie żaden z nich nie dokonał zleconego zabójstwa”.
Statystyka			
1	1998	Kerry Siminoski, Jerald Bain	„Za szczegółowy raport wskazujący na związki między wzrostem, długością praca i wielkością stopy”. Towarzysząca publikacja naukowa: Siminoski, Bain (1993).
Prawdopodobieństwo			
1	2013	Bert Tolkamp, Marie Haskell, Fritha Langford, David Roberts, Colin Morgan	„Za dwa powiązane ze sobą odkrycia: pierwsze wskazujące, że im dłużej krowa leżała, tym bardziej prawdopodobne, że wkrótce wstanie; drugie dowodzące, że kiedy krowa już wstanie, ciężko jest przewidzieć, kiedy znowu się położy”. Towarzysząca publikacja naukowa: Tolkamp, Haskell, Langford, Roberts, Morgan (2010).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Improbable Research (2021).

Autorami zdecydowanej większości wymienionych dokonań byli ludzie pracujący samodzielnie lub w zespołach. W kilku przypadkach nagrodzono zaś instytucje:

Watykan (2004), Narodowy Urząd Statystyczny Włoch (2014) oraz Policję Metropolitalną w Bangkoku (2015). W przypadku 43% prac nagrodzonych Antynoblem dostępne były publikacje naukowe przedstawiające szczegóły metodyczne i wyniki badań prowadzące do popularyzowanych w nich później odkryć. Zaprezentowano je, w sposób syntetyczny, w kolejnej części opracowania.

Wyniki badań laureatów nagrody Antynobla w kategoriach ekonomii, zarządzania, prawdopodobieństwa i statystyki opublikowane w formie artykułów naukowych

Avis i jego współpracownicy zostali nagrodzeni Antynoblem za pracę poddającą krytyce tradycyjne skale pomiaru cech ludzkich używane w badaniach marketingowych w kontekście tworzenia tzw. osobowości marek (Avis, Forbes, Ferguson, 2014). Badacze zauważyli, że powszechnie wykorzystywany tzw. pięcioczynnikowy model osobowości marki zaproponowany przez Davida Aakera jest w praktyce marketingowej stosowany o wiele szerzej. Do opisujących go czynników zalicza się: szczerłość, ekscytację, kompetencje, wyrafinowanie oraz szorstkość. Avis i in. w toku zrealizowanych eksperymentów wykazali, że praca z ww. modelem w badaniach marketingowych może prowadzić do nadawania osobowości i konkretnych, personifikujących cech nawet kamieniom, czyli obiektom, które ze swojej natury takiego przymiotu jak osobowość posiadać nie mogą. W przytoczonym eksperymencie respondentom zaangażowanym w stworzenie osobowości kamieni niezwykle trudno było uzasadnić, dlaczego utożsamiają je np. z „nowojorskimi biznesmenami” albo przypisują im takie cechy jak „lubienie odpoczynku na świeżym powietrzu”.

Rockloff i Greer zostali z kolei nagrodzeni za pracę w obszarze związanym z wpływem emocji na podejmowanie decyzji (Rockloff, Greer, 2010). Badacze zrealizowali swój eksperyment wśród osób z ryzykiem uzależnienia od hazardu pod kątem wpływu stanu silnego pobudzenia emocjonalnego na wysokość zakładów obstawianych na elektronicznym automacie do gier. Stan silnego pobudzenia emocjonalnego u badanych był wywoływany wręczeniem im żywego krokodyla o długości jednego metra. Uczestników badania podzielono na grupę kontrolną oraz grupę testową. Pierwsza z nich brała udział w eksperymencie bez wcześniejszego obcowania z krokodylami, druga uczestniczyła zaś we wcześniejszej wycieczce po farmie krokodyli, podczas której dowiadywała się o niebezpieczeństwach związanych z przebywaniem w pobliżu gadów drapieżnych. W wyniku eksperymentu badacze doszli do wniosku, że badani, którzy znajdowali się w stanie pobudzenia, ale według własnej oceny nie doznawali z jego powodu negatywnych emocji (tu wynikających z wcześniejszego obcowania z żywym krokodylem), przejawiali intensywniejsze zachowania hazardowe

związane z szybkością i wysokością obstawianych zakładów w porównaniu z badanymi, którzy stan swojego pobudzenia postrzegali przez pryzmat negatywnych emocji, na które wpływ mogła mieć wcześniejsza ekspozycja na ostrzeżenia dotyczące obcowania z krokodylami.

Nagrodzona Antynoblem praca Kopczuka oraz Slemroda dotyczyła poszukiwania odpowiedzi na pytanie, czy moment śmierci człowieka może być w jakimś stopniu efektem racjonalnie podjętej decyzji, zależnej od intencji osoby, której kres się zbliża (Kopczuk, Slemrod, 2003). Przy rozstrzygnięciu tej kwestii badacze uwzględnili statystyki zgonów oraz dane z federalnych rejestrów zwrotów podatków od spadków i darowizn w Stanach Zjednoczonych. Udało im się w ten sposób zidentyfikować współwystępowanie dłuższego życia lub wcześniejszej śmierci ze zmianami w obszarze podatku od spadków i darowizn oraz wpływem tychże zmian na zobowiązania podatkowe spadkobierców danej osoby. Według badaczy wykorzystane w analizie problemu dane dostarczają dowodów potwierdzających tezę o możliwości wpływania w pewnym stopniu na długość własnego życia w celu przysporzenia korzyści spadkobiercom.

Liang z zespołem podjęła z kolei tematykę dotyczącą destrukcyjnych zachowań organizacyjnych w miejscu pracy i sposobów radzenia sobie z nimi przez pracowników (Liang i in., 2018). Badacze skupili się na akcie mszczenia się przez podwładnych na swoich przełożonych za doznawane z nich udziałem krzywdy, takie jak obraźliwe traktowanie w miejscu pracy, jako środka czyniącego zadość sprawiedliwości oraz formie podejmowanego odwetu. W badaniach przyjrano się praktyce dźgania lalek voodoo reprezentujących wizerunek przełożonych, którzy w sposób krzywdzący odnosili się do pracowników. W konkluzji z pracy badawczej stwierdzono, że tego rodzaju forma odwetu może zmniejszać poczucie niesprawiedliwości, przyczyniać się do odczuwania korzyści z symbolicznego aktu zemsty i dostarczać korzyści całej organizacji z uwagi na lepsze samopoczucie i wydajność pracowników. W zrealizowanym eksperymencie wykorzystane zostały wirtualne lalki voodoo, udostępnione badanym w formule *online*.

Ciekawych wniosków na temat teorii organizacji dostarczają wyniki badań przeprowadzonych przez Bernile'a, Bhagwata i Rau, dotyczące zależności między doświadczeniami wyniesionymi z dzieciństwa a późniejszą skłonnością do podejmowania ryzyka w kontekście organizacyjnym przez osoby piastujące stanowiska dyrektorów generalnych (Bernile, Bhagwat, Rau, 2017). Według badaczy bycie narażonym w dzieciństwie na realne zagrożenie życia (w tym katastrofy naturalne i klęski żywiołowe), niemniej bez negatywnych ostatecznie konsekwencji, wpływa istotnie na późniejszą większą tolerancję na ryzyko w kontekście podejmowania decyzji biznesowych przez takie osoby w życiu zawodowym.

Istotnych z punktu widzenia zarządzania zdrowiem publicznym wniosków dostarczyła też praca Gedika oraz Vossa (Gedik, Voss, Voss, 2013). Badacze skupili

się na banknotach z różnych krajów oraz na wskaźnikach przeżywalności różnego rodzaju bakterii, w tym gronkowca złocistego, pałeczki okrężnicy czy enterokoków, w powiązaniu z parametrami materiałów wykorzystywanych w produkcji środków płatniczych. Badanie dowiodło, że na odporność przeciwdrobnoustrojową, oprócz zachowań związanych z higieną osobistą i społeczną, wpływa materiał, z którego wykonany jest banknot. W eksperymencie najwyższe parametry przeżywalności bakterii przypisano wykonanym z polimeru lejom rumuńskim.

Ambitnego przedsięwzięcia badawczego związanego z prognozowaniem podjął się zespół Tolkampa (Tolkamp i in., 2010). Nagrodzeni badacze postanowili zweryfikować dwie hipotezy: jedną, mówiącą o tym, że prawdopodobieństwo, iż krowa wstanie z pozycji leżącej, wzrasta proporcjonalnie do czasu, w którym leżała, oraz drugą, zakładającą że prawdopodobieństwo, iż krowa się położy, wzrasta proporcjonalnie do czasu, przez który zwierzę stało (tę drugą hipotezę badacze ostatecznie odrzucili). Badacze w zrealizowanym eksperymencie, oprócz czasu stania i leżenia krów, obserwowali zachowania zwierząt wynikające z potrzeb i motywacji związanych z jedzeniem, karmieniem, a także dojeniem. Nie udało się im jednak objaśnić wariacji w zaobserwowanych czasach stania i leżenia bydła na podstawie zebranych i poddanych analizie zmiennych. W pracy wskazano ostatecznie na wagę podjętego tematu z perspektywy zarządzania trzodą chlewną i wytyczono kierunki dalszych badań, w tym z wykorzystaniem inteligentnego opomiarowania hodowli zwierząt.

Prowokujących do dyskusji w praktyce gospodarczej wniosków dostarczyły nagrodzone Antynoblem badania Pluchino, Rapisardy oraz Garofalo dotyczące zasady Petera sformułowanej w latach 60. XX w. (Pluchino, Rapisarda, Grafalo, 2010). Zakłada ona, że w organizacjach o hierarchicznych strukturach pracownicy awansują do momentu osiągnięcia przez nich własnego poziomu maksymalnej niekompetencji, a w związku z tym osoby na wysokich stanowiskach, zajmowanych przez nie przez dłuższy czas, również stają się niekompetentne, co wpływa na spadek wydajności organizacji. Zasada ta znajduje odzwierciedlenie w występującym w praktyce gospodarczej zjawisku promowania osób na nowe stanowiska z wymogami posiadania nabytych przez nich dotychczas kompetencji. Badacze za pomocą metodyki zaczerpniętej z teorii gier i symulacji agentowych, wykorzystywanych m.in. we wspomagananiu podejmowania decyzji organizacyjnych, doszli do wniosku, że w przypadku podnoszenia wydajności organizacji hierarchicznych efektem wynikającym z zasady Petera może przeciwdziałać przypadkowe awansowanie pracowników lub naprzemienne awansowanie najlepszych i najgorszych pod względem kompetencji pracowników danej organizacji.

Zespół Watkinsa (Watkins i in., 2019) badał z kolei zachowania związane z całowaniem się przez ludzi w usta w kontekście szeregu zmiennych objaśniających, w tym nierówności dochodowych. Badacze doszli do wniosku, że nierówności dochodowe

i względne ubóstwo są istotnym statystycznie, silnym predykatorem częstości pocałunków w usta u ludzi pozostających w związkach partnerskich.

Kontekst obciążeń finansowych i związanego z nimi stresu w relacji do występowania chorób przyzębia u ludzi był przedmiotem zainteresowań nagrodzonego Antynoblem zespołu badaczy kierowanego przez Genco (Genco i in., 1998; Genco i in., 1999). Zgodnie z zaobserwowanymi przez nich prawidłowościami presja finansowa i związany z nią stres są istotnymi czynnikami ryzyka infekcji i chorób przyzębia wśród osób dorosłych. Wskazuje to tym samym na potrzebę realizacji dalszych badań, które pozwolą określić, w jaki sposób długość okresu doświadczania stresu i cierpienia oraz nieradzenie sobie z nimi wpływają na rozwój chorób przyzębia. W towarzyszącej nagrodzonej pracy publikacji naukowej przedstawiono szczegółowy model objaśniający mechanizm powstawania paradontozy w wyniku stresu (Genco i in., 1998).

Miller, Tybur oraz Jordan postanowili zbadać wpływ cyklu owulacyjnego tancerek egzotycznych na wysokość otrzymywanych przez nie napiwków w środowisku pracy (Miller, Tybur, Jordan, 2007). Nagrodzeni badacze wykazali występujące pod tym względem różnicowanie i wskazali, że najwyższa wysokość otrzymywanych napiwków przypadała na fazę jajczkowania badanych tancerek.

Przegląd nagrodzonych Antynoblem prac wieńczy badanie zrealizowane przez Siminoskiego oraz Baina, mające na celu ustalenie związku statystycznego między wzrostem, wielkością stopy i długością prącia u mężczyzn (Siminoski, Bain, 1993). Przeprowadzone badania potwierdziły występowanie istotnej statystycznie, słabej korelacji w obrębie przyjętego zestawu zmiennych.

Podsumowanie

Realizacja celu artykułu, jakim było przedstawienie dorobku laureatów nagrody Antynobla w kontekście rozwoju ekonomii i finansów oraz nauk o zarządzaniu i jakości, pozwala dostrzec różnorodność problemową nagrodzonych prac, ze szczególnym uwzględnieniem wyzwań dyskutowanych na płaszczyźnie praktyki gospodarczej. Autorzy nagrodzonych Antynoblem publikacji naukowych podejmowali tematykę charakterystyczną dla takich obszarów jak ekonomia behawioralna i teoria podejmowania decyzji (Rockloff, Greer, 2010; Kopczuk, Slemrod, 2003), marketing (Avis, Forbes, Ferguson, 2014), zarządzanie zasobami ludzkimi (Pluchino, Rapisarda, Grafalo, 2010), zarządzanie zdrowiem publicznym (Gedik, Voss, Voss, 2013; Genco i in., 1998; Genco i in., 1999) czy teoria organizacji i destruktywny kontekst organizacyjny (Bernile, Bhagwat, Rau, 2017; Linde i in., 2018). Na podstawie przeprowadzonej analizy trudno jest jednak jednoznacznie ocenić, czy prace nagrodzone

Antynoblem miały związek z pozornymi problemami badawczymi. Część z nich, w szczególności tych, które opublikowano w formie artykułów naukowych, uszczegóławia liczebność i reprezentatywność zrealizowanych prób badawczych, zawiera elementy samokrytyki i ograniczeń metodycznych oraz, co więcej, wskazuje rekomendowane kierunki dalszych badań. Dostrzeżony w kilku przypadkach brak jednoznacznych wyników badań pozostawia też czytelnika z nierozstrzygniętymi pytaniami i problemami badawczymi.

Wiedza wygenerowana przez laureatów nagrody Antynobla w ramach przytoczonych w opracowaniu badań nie wydaje się szkodliwa czy bezwartościowa. Przeciwnie, część podjętej problematyki wnosi do dyskursu naukowego konkretne implikacje odnoszące się do życia społeczno-gospodarczego i zdrowia ludzkiego.

W związku z publicznie dostępną, weryfikowalną listą szczegółowych informacji źródłowych na temat nagrodzonych prac (Improbable Research, 2021), a także powstawaniem opracowań zbiorowych dotyczących laureatów i przebiegu ceremonii ich nagradzania (Abrams, 2004), można postawić tezę o pozytywnym wpływie nagrody Antynobla na popularyzację nauki i tematów badawczych, które mogą początkowo wywoływać niedowierzanie, lecz ostatecznie prowokują do głębszych przemyśleń i zachęcają do podejmowania własnych, krytycznych dociekań.

Do ograniczeń zrealizowanego badania należy zawężenie analiz do kategorii nagród przyznanych przez kapitułę Antynobla w ekonomii, zarządzaniu, prawdopodobieństwie i statystyce, z pominięciem prac nagrodzonych w innych kategoriach, które mogły mieć faktyczny wpływ na rozwój wskazanych dziedzin. Na potrzeby artykułu poddano analizie 30 z 297 (stan na sierpień 2021 r.) dotychczas nagrodzonych Antynoblem dokonań.

W kontekście dalszych badań nad podjętym tematem autor artykułu proponuje przyjrzenie się kwestii asymilowania wyników prac nagrodzonych Antynoblem przez analizy bibliometryczne, w tym zbadanie cytowalności dorobku laureatów oraz późniejszych prac inspirowanych wynikami ich badań.

Bibliografia

- Abrahams, M. (2004). *Antynoble*. Kraków: Znak.
- Avis, M., Forbes, S., Ferguson, S. (2014). The Brand Personality of Rocks: A Critical Evaluation of a Brand Personality Scale. *Marketing Theory*, 14(4), 451–475. DOI: 10.1177/1470593113512323.
- Bernile, G.B., Bhagwat, V., Rau, R. (2017). What Doesn't Kill You Will Only Make You More Risk-Loving: Early-Life Disasters and CEO Behavior. *The Journal of Finance*, 72(1), 167–206.

- Gedik, H., Voss, T.A., Voss, A. (2013). Money and Transmission of Bacteria. *Antimicrob Resist Infect Control*, 2(22), 1–3. DOI: 10.1186/2047-2994-2-22.
- Genco, R.J., Ho, A.W., Grossi, S.G., Dunford, R.G., Tedesco, L.A. (1999). Relationship of Stress, Distress and Inadequate Coping Behaviors to Periodontal Disease. *Journal of Periodontology*, 70(7), 711–723. DOI: 10.1902/jop.1999.70.7.711.
- Genco, R.J., Ho, A.W., Kopman, J., Grossi, S.G., Dunford, R.G., Tedesco, L.A. (1998). Models to Evaluate the Role of Stress in Periodontal Disease. *Annals of Periodontology*, 3(1), 288–302. DOI: 10.1902/annals.1998.3.1.288.
- Improbable Research (2021). *Ig Nobel Prize Winners*, www.improbable.com/ig/winners (dostęp: 28.07.2021).
- Kopczuk, W., Slemrod, J. (2003). Dying to Save Taxes: Evidence from Estate-Tax Returns on the Death Elasticity. *The Review of Economics and Statistics*, 85(2), 256–265.
- Liang, L.H., Brown, D.J., Lian, H., Hanig, S., Ferris, D.L., Keeping, L.M. (2018). Righting a Wrong: Retaliation on a Voodoo Doll Symbolizing an Abusive Supervisor Restores Justice. *The Leadership Quarterly*, 29(4), 443–456. DOI: 10.1016/j.leaqua.2018.01.004.
- Miller, G., Tybur, J., Brent, J.D. (2007). Ovulatory Cycle Effects on Tip Earnings by Lap Dancers: Economic Evidence for Human Estrus? *Evolution and Human Behavior*, 28(6), 375–381.
- Pluchino, A., Rapisarda, A., Garofalo, C. (2010). The Peter Principle Revisited: A Computational Study. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 389(3), 467–472. DOI: 10.1016/j.physa.2009.09.045.
- Rockloff, M.J., Greer, N. (2010). Never Smile at a Crocodile: Betting on Electronic Gaming Machines is Intensified by Reptile-Induced Arousal. *Journal of Gambling Studies*, 26, 571–581. DOI: 10.1007/s10899-009-9174-4.
- Siminoski, K., Bain, J. (1993). The Relationships among Height, Penile Length, and Foot Size. *Annals of Sex Research*, 6, 231–235.
- Tolkamp, B.J., Haskell, M.J., Langford, F.M., Roberts, D.J., Morgan, C.A. (2010). Are Cows More Likely to Lie Down the Longer They Stand? *Applied Animal Behaviour Science*, 124 (1–2), 1–10. DOI: 10.1016/j.applanim.2010.02.004.
- Watkins, C.D., Leongómez, J.D., Bovet, J., Żelaźniewicz, A., Korbmacher, M., Varella, M.A.C., Fernandez, A.M., Wagstaff, D., Bolgan, S. (2019). National Income Inequality Predicts Cultural Variation in Mouth to Mouth Kissing. *Scientific Reports*, 9, 6698. DOI: 10.1038/s41598-019-43267-7.

Abstract

What Do We Learn from the Research of Anti-Nobel Prize Winners in Context of Economics and Finance, Management and Quality Sciences Development?

The aim of the article is to present the achievements of the Anti-Nobel Prize winners from 1991–2021 in the context of the development of economics and finance as well as management and quality science. The article bases on the review of the source materials for all Anti-Nobel winning papers in the award-winning categories of economics, management, probability and statistics since 1991. In total 30 research achievements were examined, including 13 which were published in the form of a peer-reviewed scientific publications. Research work of the Anti-Nobel Prize winners concerned genuine, well documented research, the unconventional conclusions of which encourage deeper reflection and attract attention to value of scholar research in socio-economic life. Reflection on the work of Anti-Nobel Prize winners may support raising research questions that science has not yet answered, and which are worth investigating. The limitations of study presented include narrowing the research to the pool of officially awarded works in the researched fields excluding those related to economics and finance as well as management and quality sciences, but finally awarded in a different categories by the Anti-Nobel Prize Award Committee.

Keywords: IgNobles, promotion of science, pseudoscience, pseudoproblems

Dr Tomasz Pilewicz

Adiunkt w Zakładzie Przedsiębiorczości i Otoczenia Biznesu w Instytucie Przedsiębiorstwa w Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Absolwent SGH (doktor nauk ekonomicznych) oraz Wiedeńskiego Uniwersytetu Ekonomii i Biznesu (MBA w dziedzinie przedsiębiorczość i innowacje). Koordynator merytoryczny badań: „Gmina na 5! SGH”, „Forum Gmin na 5! SGH” oraz „Żagle Biznesu SGH”. Autor publikacji naukowych z zakresu rozwoju lokalnego i regionalnego oraz wspierania przedsiębiorczości.

e-mail: tpilew@sgh.waw.pl

ORCID: 0000-0002-3199-9959